

INGLIZ TILIDA KOMPLIMENTLARNING QO‘LLANILISHI

Nazarmatova Kumush Farhodovna

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti

1-bosqich tayanch doktoranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.12176657>

Annotatsiya. Ushbu maqolada lingvistik birliklardan foydalanish orqali ingliz tilida komplimentning ifodasi o‘rganildi. Ingliz tilida maqtovlarni ifodalashning turli usullarini tahlil qilinish orqali, ularning shakllari, tuzilishi va semantikasi ilmiy ta’riflangan. Madaniy xususiyatlar va ingliz tilidagi komplimentlarning kontekstual ishlatilishiga ham e’tibor qaratiladi.

Kalit so‘zlar: kompliment, maqtov, ingliz tili, lingvistik birliklar, shakl, struktura, semantika, madaniy xususiyatlar, kontekst.

USE OF COMPLIMENTS IN ENGLISH

Abstract. In this article, the expression of compliment in English is studied by using linguistic units. By analyzing different ways of expressing praise in English, their forms, structure and semantics are scientifically defined. Emphasis is also placed on cultural characteristics and the contextual use of compliments in English.

Key words: compliment, praise, English language, linguistic units, form, structure, semantics, cultural features, context.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОМПЛИМЕНТОВ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Аннотация. В данной статье изучалось выражение комплимента в английском языке с помощью языковых единиц. Путем анализа различных способов выражения похвалы в английском языке научно определены их формы, структура и семантика. Особое внимание также уделяется культурным особенностям и контекстуальному использованию комплиментов на английском языке.

Ключевые слова: комплимент, похвала, английский язык, языковые единицы, форма, структура, семантика, культурные особенности, контекст.

Kirish: Til va muloqotning keng olamida kompliment bildirish insoniy munosabatlarning muhim jihati hisoblanadi. Maqtovlar ijtimoiy vosita sifatida munosabatlarni mustahkamlash va ijobiylikni rivojlantirish uchun xizmat qiladi. Ushbu maqolada biz ingliz tilida compliment bildirish san'atini o‘rganamiz, hayrat va minnatdorchilik bildirish uchun ishlatiladigan til birliklarining nuanslarini o‘rganamiz.

Nazariya: Ingliz tilida komplimentlarni ifodalash hayrat va maqtovni samarali etkazish uchun turli til birliklaridan foydalanishni o‘z ichiga oladi. Ushbu til birliklari so‘z va iboralardan

tortib, ovoz ohangi va tana tiligacha bo'lgan og'zaki va og'zaki bo'lmagan belgilarni o'z ichiga oladi. Yaxshi berilgan maqtov nafaqat samimiy minnatdorchilik bildiradi, balki qabul qiluvchining kayfiyatini ham ko'taradi.

Sifatlar, qo'shimchalar va idiomatik iboralar kabi til birliklarini strategik tanlash orqali odamlar o'z xabarlarini maqtovga sazovor bo'lgan shaxs yoki ob'ektning o'ziga xos xususiyatlariga moslashtirgan holda ifoda etishi mumkin. Bundan tashqari, tabassum, bosh qimirlatish va imo-ishoralalar kabi og'zaki bo'lmagan belgilardan foydalanish maqtovlarning samimiyligi va ta'sirini kuchaytirib, ijobiy va tasdiqlovchi muhit yaratishi mumkin.

Umuman olganda, ingliz tilida iltifotlarni ifodalash uchun tegishli til birliklarini tushunish, ulardan foydalanish samarali muloqot va munosabatlarni o'rnatish uchun juda muhimdir. Maqtov aytish san'atini o'zlashtirgan holda, odamlar mehribonlikni yoyish, ma'naviyatni oshirish, shaxsiy va professional muhitda mazmunli aloqalarni rivojlantirishlari mumkin.

Asosiy qism: Dunyo aholisi madaniyatning o'ziga xos belgilariga ko'ra, bir-biridan farq qiladi. Ulardan asosiysi til bo'lib, u madaniyat bilan uzviy bog'liqdir. Sh.Usmanovning fikrga ko'ra, nominalistik nuqta'i nazardan dunyodagi barcha tillar bir fikrning turli shaklda namoyon bo'lishidir va "...u xalq madaniyati vositasida inson shaxsiyatini, til sohibini shakllantiradi."¹ Til sohiblari esa birlashib millatni, ya'ni alohida bir madaniyatni vujudga keltiradi.

Ingliz tilshunos olimlari bo'lmish N.Ishihara va A.D.Cohen komplimentlarga insonlar o'rtasidagi munosabatni yaxshilashda ko'mak beruvchi "Ijtimoiy vosita" deya ta'rif bergan². Darhaqiqat, komplimentlarning ijtimoiy munosabatlarning barqaror bo'lishida muhim o'rni bor. Ammo har bir millat madaniyati o'rtasida farq bo'lgani kabi komplimentlarni qo'llash bilan bog'liq tafovutlar ham yo'q emas, albatta. Shu sababli biron tilni o'rganayotganda uning madaniyat bilan bog'liq jihatlariga alohida e'tibor berish, nafaqat muloqot madaniyatini, balki shaxslararo munosabatlarni ham yaxshilashga xizmat qiladi.

Komplimentlar – maqtov ifodasi, bironing ijobiy fazilatlarini yoki harakatlarini tan olish. Komplimentlar turli madaniy va lingvistik kontekstlarda ijtimoiy funksiyalarni bajaradi, shaxslararo munosabatlarga ta'sir qiladi. Tilshunoslikda komplimentlarni o'rganish ushbu iboralarning lingvistik shakllari va ijtimoiy-madaniy ta'sirini ajratib ko'rsatishni, aloqa dinamikasi va ijtimoiy o'zaro ta'sirlarni kengroq tushunishga hissa qo'shishni o'z ichiga oladi.

Avvalambor, kompliment so'zining ma'nolariga e'tibor qaratsak. Kompliment so'zi lotincha *complimentum* so'zidan olingan bo'lib, dastavval, muvaffaqiyat, yutuq kabi ma'nolarni

¹ Sh. Usmonova. Lingvokulturologiya. Darslik. Toshkent, 2010. 6-7-betlar.

² N.Ishihara, A.D.Cohen. Teaching and learning pragmatics: Where language and culture meet. Pearson education limited, 2010. 57-58-betlar.

bildirgan. XVI asrning so‘nggida bu so‘z fransuz tilidan ingliz tiliga o‘zlashgan bo‘lib, xushmuomalalik, e‘tibor va hurmatning rasmiy ma‘nosini anglatgan. Tashqi omillar ta‘sirida keyinchalik kompliment so‘zi – hurmat, maqto‘v va xushomad kabi ma‘nolarida qo‘llana boshladi. Ammo bugungi kunda kompliment kimgadir qarata aytilgan maqto‘v, hurmatning muloyim ifodasi hamda insonlarning biron ishi, tashqi ko‘rinishi, qobiliyati yoki xarakteriga nisbatan qo‘llaniladi³.

Tahlil: Compliment so‘zining o‘zbek tilidagi muqobil tarjimalarini ko‘rib chiqsak. Compliment so‘zi o‘zbekcha-inglizcha tarjima lug‘atlarida maqto‘v, xushomad kabi tarjima qilingan. Maqto‘v so‘zi o‘zbek tilining izohli lug‘atida – maqtab aytilgan yoki yozilgan so‘z, gap ma‘nosida; xushomad so‘zi salomlashish, salom berish, yoqimli so‘z, tilyog‘lama maqto‘v va biror kishiga tamagirlik bilan xizmat qilish, sermulozamat bo‘lish, maqtash; xushomadgo‘ylik, laganbardorlik kabi ma‘nolarni anglatadi⁴. Ammo kompliment so‘zining asl ma‘nosida hech qanday tilyog‘lamalik, laganbardorlik ma‘nolarini yo‘q, uni aynan xushomad deb tarjima qilish noto‘g‘ri.

Ikkinchi tomondan, komplimentlarning kimgadir xushomad qilish ma‘nosida ham qo‘llanilishi mumkinligini inkor eta olmaymiz. Shu sababli ham xushomadgo‘ylik komplimentning funksiyalaridan biri deya e‘tirof etgan holda, uni maqto‘v deya tarjima qilsak maqsadga muvofiq bo‘ladi. Bu borada maqto‘vlar aynan ikkinchi shaxsga qarata aytilgan bo‘lishi kerak.

Herbert, Manes, Wolfson, Ishihara va Cohen kabi tilshunoslar komplimentlar bilan bog‘liq tadqiqotlar olib borish orqali ingliz tilida komplimentlarning oltita funksiyasi mavjudligini aniqlaganlar⁵:

1) kimningdir ishi, tashqi ko‘rinishi, didi va h.k.larni ma‘qullash, qoyil qolish:

- ***“It’s beautiful. You’ve captured it like a true artist. It’s just as I remember.”*** ⁶(Juda chiroyli. Haqiqiy rassomdek tasvirlabsan. Xuddi men eslaganimdek).
- ***“Like I said, your daughter is a beautiful woman.”*** (Aytganimdek, qizingiz chiroyli ayol).
- ***“Just good taste.”*** (“Didingiz chakkimas”).

2) yakdillikni o‘rnatish, tasdiqlash va qo‘llab-quvvatlash:

- ***“Yes, sweet child.”*** (Albatta, shirinim).
- ***“A very nice choice,”*** the waiter says. (“Juda yaxshi tanlov,” – dedi ofitsiant).
- ***“It’s a wonderful idea.”*** (Bu ajoyib fikr).

³ Oxford dictionary of English. 3rd ed. New York : Oxford University Press, 2010.

⁴ O‘zbek tilining izohli lug‘ati: 6 jildli. Toshkent : G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot - matbaa ijodiy uyi, 2022

⁵ Description of speech acts (CARLA, University of Minnesota): Research-based descriptions of six speech acts. <https://carla.umn.edu/speechacts/compliments/american.html>

⁶ S. Jio. All the flowers in Paris. 1st ed. Ballantine Books, 2019.

3) salomlashish, minnatdorchilik, uzr so‘rash, tabriklash kabi til vositalarining muqobil varianti:

- **“Thank you for the dinner. It was a fun night.”** (*Kechki ovqat uchun rahmat. Ajoyib kecha bo‘ldi.*)
- **“You’re too kind. We are very grateful for your help.”** (*Siz judayam mehribonsiz. Yordamingizdan juda minnatdormiz.*)
- **“You’re too generous, Franc.”** (*Siz judayam saxiysiz, Frans.*)

4) uzr so‘rash, iltimos qilish va tanqid kabi xijolatli vaziyatlarni yumshatish:

- **“And I’d love nothing more than for you to show me around.”** (*Menga atrofni ko‘rsatishingizdan boshqa hech narsani istamasdim.*)

5) suhbat boshlash va uni barqaror ushlab turish:

- **“I’m Estelle. It’s so nice to finally meet you.”** (*Men Estellaman. Nihoyat, siz bilan uchrashish qanchalar yaxshi.*)

6) ko‘zlangan munosabatni mustahkamlash:

- **“Beautiful ladies should never pay.”** (*Chiroyli ayollar hech qachon to‘lashi kerak emas.*)
- **“I think it’s fair to say that no man has ever given me a star. I’ve never met anyone quite like you.”** (*Menimcha, shuni tan olishim kerakki, hech qaysi erkak shu paytgacha menga yulduz bermagan. Hech qachon senga o‘xshagan odamni uchratmaganman.*)
- **“I know that you’re kind and compassionate, joyful and creative. And I also know that my heart is completely captured by you.”** (*Men sizning mehribon va rahmdil, quvnoq va ijodkor ekanligingizni bilaman. Va men shuni ham bilamanki, siz mening yuragimni butkul ishg‘ol etgansiz.*)

Xulosa. Tilda maqtovlar muhim rol o‘ynaydi, chunki u so‘zlar ortidagi ma‘noni shakllantiradigan madaniy va ijtimoiy o‘ziga xosliklarni o‘z ichiga oladi. Ingliz tilida komplimentlarni ta’sirchan va nafis etkazishda sifat, qo‘shimchalar va idiomatik iboralar kabi lingvistik birliklar muhim ahamiyatga ega.

Tilning nozik tomonlarini, maqtovlar aytiladigan kontekstni tushunish madaniyatlararo muloqotni kuchaytirishi va ijobiy munosabatlarni o‘rnatishi mumkin. Komplimentlarning samimiyligi va ta’sirini oshirishi, ijtimoiy munosabatlarda lingvistik kompetentsiyaning ahamiyatini kuchaytiradi. Hayrat va minnatdorchilikni ifodalash uchun mavjud bo‘lgan turli xil til vositalarini o‘rganish orqali odamlar o‘zlarining muloqot qobiliyatlarini boyitishi va boshqalar bilan mazmunli aloqalarni rivojlantirishlari mumkin.

Umuman olganda, ingliz tilida maqtoiv iliqlik, hamdardlik va xayrixohlikni etkazish kuchini namoyish etadi, bu odamlarning o‘zaro munosabatlaridagi tilning go‘zalligini namoyon

qiladi.

REFERENCES

1. Sh. Usmonova. Lingvokulturologiya. Darslik. Toshkent, 2010.
2. N. Ishihara, A. D. Cohen. Teaching and learning pragmatics: Where language and culture meet. Pearson education limited, 2010.
3. Oxford dictionary of English. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2010.
4. O‘zbek tilining izohli lug‘ati: 6 jildli. Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot - matbaa ijodiy uyi, 2022.
5. Description of speech acts (CARLA, University of Minnesota): Research-based descriptions of six speech acts.
<https://carla.umn.edu/speechacts/compliments/american.html>
6. S. Jio. All the flowers in Paris. 1st ed. Ballantine Books, 2019.
7. K. F. Nazarmatova. Analysis of typological classification of languages. Confrencea, 6(6), 253–256, 2023. Retrieved from
<https://confrencea.org/index.php/confrenceas/article/view/729>
8. K. F. Nazarmatova. Ingliz tilini o‘qitishning natijalari tahlili. Образование наука и Инновационные идеи в мире, 30(3), 3–6, 2023. Retrieved from
<https://newjournal.org/index.php/01/article/view/887>